

FORVALTNINGSPLAN FOR NORDØYAN FYRSTASJON

VIKNA KOMMUNE • NORD-TRØNDELAG FYLKE

KYSTVERKET

INNHold

GENERELL DEL

Kystverkets fyrstasjoner	3
Innledning	3
Fredningsprosessen	3
Fredning av bygningene	3
Fredning av området som helhet	3
Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen	3
Vernemyndighet	3
Kravet om forvaltningsplan	3
Hensikten med forvaltningsplanen	3
Ny bruk – på fyrenes premisser	4
Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere	4
Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen	5
Formidling	5
Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene	5
Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider	6
Krav til håndverkere	6
Vedlikeholdshåndbok	6

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold

Grunnholdninger til vern	6
Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper innen bygningsvernet	6
Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper	7
Større vedlikeholdsarbeider og endringer	7
Tilbakeføring	8

SPESIELL DEL

Nordøyan fyrstasjon

Kart og situasjonskart	10
Kart over det fredete området:	11
Faktaopplysninger om Nordøyan fyrstasjon	12

Bygningspresentasjoner:

1/2. Fyrvokterbolig m/ fyrlykt	14
3. Uthus	21
5. Naust	25
Det fredete området	27

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner.

Vedlegg 2: Fredningsvedtak Nordøyan fyrstasjon.

Vedlegg 3: Tilstandsoversikt av Nordøyan fyrstasjon:

Vedlegg 4: Tilstandsanalyse av bygninger på Nordøyan fyrstasjon.

Fyrvokterbolig med fyrlykt	38
Uthus	41
Naust	44

GENERELL DEL

Tranøy fyrstasjon på Hamarøy, Nordland. Foto: Kystverket.

Kystverkets fyrstasjoner

Innledning

Fyrstasjonene forteller om en spesiell og svært viktig del av norsk historie. Satsingen på utbyggingen av fyrvesenet er en av de største i den norske stats historie, og utbyggingen av fyrstasjonene har bidratt til å utvikle Norge til den sjøfartsnasjon vi har vært og fremdeles er. Fyrstasjonene er også omfattet av en stor og stadig økende interesse, og ikke minst har de ofte en sterkt identitetsskapende funksjon for lokalbefolkningen. De fleste fyrstasjoner er monumenter i kystlandskapet, og Kystverket er som eier forpliktet til å forvalte disse kulturminnene med respekt for dem som har vært med på å bygge opp den maritime infrastrukturen vi i dag forvalter, og med omtanke for dem som kommer etter oss.

Fredningsprosessen

På bakgrunn av "Nasjonal verneplan for fyrstasjoner", som kom i 1997, fattet Riksantikvaren i tiden frem til 2001 vedtak om fredning etter kulturminneloven av 83 fyrstasjoner. Av disse er i dag 68 helt eller delvis fremdeles i Kystverkets eie (se oversikten i vedlegg 1). I 2001 besluttet Stortinget at de siste 31 bemannede fyrstasjonene skulle avbemannes, og denne prosessen ble avsluttet i 2006. Gjennom tidene er mange fyrstasjoner solgt, men i St.prp. nr. 29 (2006 – 2007) ble den da pågående avhendingsprosessen stoppet, og det ble bestemt at Kystverket skulle eie fyrstasjonene (med unntak for mulig overføring til Direktoratet for naturforvaltning). Samtidig ble det bestemt at Kystverket skulle stå for utleie slik at fyrstasjonene kunne gjøres tilgjengelige for allmennheten. Dette innebærer at "vern gjennom bruk" vil være et viktig prinsipp for etatens forvaltning av fyrstasjonene.

Fredning av bygningene

Bygningene på fyrstasjonen er fredet i henhold til § 15 i kulturminneloven. Dette innebærer at det ikke er tillatt å rive bygningene eller deler av disse, eksteriøret må ikke bygges om, heller ikke interiøret der dette er særskilt nevnt. Planløsningen kan ikke endres, og det kan ikke skiftes ut

bygningselementer eller materialer. Alt vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

Fredning av området som helhet

Området rundt bygningene er fredet i henhold til § 19 i kulturminneloven. Hensikten er å bevare anleggets virkning i landskapet, og sørge for at anleggets karakter blir bevart. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Eldre strukturer som gjerder, rekkverk, jordkjellere, tekniske installasjoner osv skal ikke fjernes eller endres uten at det har vært nødvendig kontakt med vernemyndighetene. Det er viktig å bevare stedets egenart, og dette gir også en sentral premiss for hvordan det kan legges til rette for ny bruk av fyreiendommene.

Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen

I fredningsvedtakene står det at fredningen ikke skal være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen. Dette betyr imidlertid ikke at Kystverket uten videre kan fjerne eller gjøre endringer på teknisk utstyr, selv om dette er sikkerhetsmessig begrunnet. Andre formuleringer i de forskjellige fredningsvedtakene gjør også at det kan være nyanser i hva som er tillatt og hva som er søknadspliktig. Generelt er det best å gå ut ifra at alle tiltak er søknadspliktig, spesielt i selve fyret, som er interiørfredet. Det er viktig at regionen har en god dialog med vernemyndighetene i en tidlig fase, ikke minst fordi etaten da kan få veiledning slik at planlagte tiltak kan bli gjennomført på en måte som også best mulig ivaretar hensynet til kulturminnet.

Vernemyndighet

Ansvaret for den konkrete oppfølgingen og forvaltningen av fredningsvedtakene for de enkelte fyrstasjoner er delegert fra Riksantikvaren som nasjonal vernemyndighet til fylkeskommunenes regionale kulturminneforvaltning. Det er følgelig fylkeskommunen som skal behandle søknader om dispensasjon ved tiltak som krever slik tillatelse, og det er den aktuelle region i Kystverket som kan sende søknad om dispensasjon.

Kravet om forvaltningsplan

I henhold til kgl. res. av 1. september 2006 skal det utarbeides forvaltningsplan for alle fredede eiendommer i statens eie. I forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer er det bestemt at forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren, som skal sikre at innholdet ivaretar formålet med fredningen.

Hensikten med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen skal både gi kunnskap om viktige generelle prinsipper for forvaltningen av fyrstasjonene som fredede kulturminner,

og gi forståelse for det helhetlige miljøet og det særpreget som karakteriserer den enkelte fyreiendommen, og som skal ivaretas i vernesammenheng. Hensikten er å sørge for et best mulig utgangspunkt for å stille de rette spørsmålene og finne de rette løsningene når det gjelder vedlikehold, bruk og utvikling av den aktuelle fyrstasjonen.

Forvaltningsplanen består av en generell del, som er felles for alle fyrstasjonene, og en spesiell del, som omhandler den enkelte fyrstasjon.

Forvaltningsplanens spesielle del vil inneholde:

- Relevante eiendomsdata
- Presentasjon av fyreiendommen som helhet, de enkelte bygninger, anlegg og tekniske installasjoner, og området.
- Vurdering av utviklingsmuligheter for fyrstasjonen som helhet samt for de enkelte bygninger
- Eventuelle spesielle forhold for den aktuelle fyrstasjon
- Bygnings- og konstruksjonsdokumentasjon (foto og tegninger)
- Tilstandsanalyse, eventuelt med konkrete forslag til tiltak
- Historisk dokumentasjon
- Fredningsvedtaket

Når det gjelder historisk dokumentasjon, vil ikke den kunne være uttømmende i forvaltningsplanen for den enkelte fyrstasjon. Det er derfor viktig at man ved planlegging av konkrete tiltak, som tilbakeføring eller formidling, går aktivt inn for å finne ytterligere informasjon. Her vil Senter for eiendom og kultur og Kystverkmusea kunne bistå regionene og leietakerne.

Senter for eiendom og kultur har ansvaret for koordineringen av etatens arbeid med forvaltningsplaner. Utarbeidelsen av de konkrete forvaltningsplanene for de enkelte fyrstasjonene gjøres i nært samarbeid mellom regionene og Senter for eiendom og kultur.

Ny bruk – på fyrenes premisser

Ny bruk gjør det ofte ønskelig og noen ganger nødvendig med endringer av bygninger og tilrettelegging på området. Det er viktig å bruke tid på å vurdere hvordan slike tiltak kan gjøres så skånsomt som mulig, og uten at fyreiendommens egenart blir skadelidende. En liten endring ett sted kan virke harmløs, og det samme kan en annen et annet sted, og en tredje... men summen av disse delene kan bli en dårlig helhet som gir en lite harmonisk utvikling av stedet. Forvaltningsplanen skal bidra til at det blir lettere å ha helheten for øye

når mulige endringer vurderes. I gjennomgangen av fyreiendommen som helhet og de enkelte bygninger blir det konkretisert forhold som det vil være viktig å ta hensyn til ved planlegging av større vedlikeholdsarbeider og endringer, og det indikeres mulige bruksområder og utviklingspotensiale som Kystverket mener vil ivareta stedets egenart. Enkelte steder er det naturlig å gi klare føringer om hvor det vil være aktuelt å vurdere tilbakeføring, og eventuelt til hvilken epoke.

Fra Store Torungen. Foto: Kystverket.

Det lar seg oftest gjøre å finne gode løsninger som forener vern med ny bruk, selv om løsningene kan bli annerledes enn det man først så for seg. Å finne slike løsninger krever grundighet, vilje og kompetanse i både planlegging og gjennomføring av arbeidene. Felles samtaler mellom Kystverket som eier, leietaker som bruker, kommunen som forvalter av plan- og bygningsloven og fylkeskommunen som forvalter av fredningsvedtaket, vil ofte være vel anvendt tid – og ikke minst hvis diskusjonene kan finne sted nettopp på fyrstasjonen. Stedet er i høyeste grad part i saken, og kan ofte gi føringer gjennom sin tilstedeværelse!

Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere

Kystverket er avhengig av et samarbeid med leietakere som er interessert i å bidra til å ta vare på den viktige kulturarven som fyrstasjonene representerer. Staten vil i liten grad selv kunne benytte den bygningsmassen som er på fyrstasjonene utover de bygningene som er direkte knyttet til den tekniske driften av navigasjonsinstallasjonen, slik som maskinhus og fyrtårn. Vern gjennom bruk forutsetter et aktørsamarbeid, der gjerne også lokale og regionale myndigheter er engasjert, enten som leietakere, eller som aktive premissleverandører og bidragsytere i utviklingen av stedet.

Kystverket benytter en standard leieavtale ved utleie av fyrstasjoner, også for de som ikke er fredet. Avtalen har følgende generelle formål og forutsetninger:

- Uavhengig av om eiendommen er helt eller delvis fredet, skal eiendommen bevares og sikres som kulturminne, og eiendommens egenart skal bevares.
- Leietaker skal ivareta og videreutvikle allmennhetens adgang til fyreiendommen. Leietakers aktivitet på stedet må tilpasses allmennhetens interesser slik at den ikke kommer i konflikt med disse interessene.
- Leietaker forplikter seg til å holde utleier løpende orientert om planene for utviklingen og bruken av leieobjektet.
- Utleier vil bidra med rådgivning ved videre vedlikehold og istandssetting av leieobjektet. Utleier vil løpende vurdere mulighetene for å bidra til vedlikehold og/eller oppgradering av leieobjektet ut fra de til enhver tid gitte budsjetttrammer.
- Leietaker må ikke bruke, eller tillate at andre bruker, leieobjektet til bolig.
- Leietaker forplikter seg til å legge særlig vekt på miljøvern i forhold til bruk og vedlikehold av leieobjektet.

I tillegg skal det formuleres egne punkter som uttrykker formål og forutsetninger for leieforholdet ved den enkelte fyrstasjon. En slik formålsparagraf i en leieavtale understreker nødvendigheten av et nært samarbeid og tett kommunikasjon mellom Kystverket og leietakerne – dette er ikke et vanlig leieforhold, men gjelder samarbeid om et kulturminne!

Avtalen omtaler også samarbeidet om vedlikeholdsarbeidet på fyrstasjonen. Det er Kystverket som i siste instans er ansvarlig for å sette opp arbeidsprogram for det enkelte år og gi nødvendige føringer for hva som skal gjøres og på hvilken måte. Bortsett fra ved kritiske hendelser, slik som ved stormskader, skal ikke leietaker utføre noen tiltak på eiendommen uten at dette er godkjent av eier. Det er også eier som er ansvarlig for at alle nødvendige tillatelser er innhentet fra vernemyndighetene.

Kjeungskjær fyrstasjon, Sør-Trøndelag. Foto: Kystverket.

Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen

Fredningsvedtaket er styrende for forvaltningen av fyreiendommen, og er rettslig bindende. Forvaltningsplanen er ikke rettslig bindende, men uttrykker Kystverkets vurdering av hva som vil være en naturlig presisering og konkretisering av fredningsvedtaket, og etatens oppfatning av hvordan den fredede eiendommen bør utvikles. Konkrete tiltak kan ikke gjennomføres uten at vernemyndighetene har fattet vedtak om at de kan iverksettes. Det er Kystverket i den enkelte region som søker vernemyndighetene i det aktuelle fylke om tillatelse til tiltak.

Formidling med nytt elementsystem i betong. Foto: Kystverket.

Formidling

Fyrstasjonene er nasjonale kulturminner som skal dokumentere en viktig del av vår maritime kulturarv og Kystverkets historiske innsats for å trygge ferdsele til sjøs. Samtidig er det et mål med fredningen at kunnskap om disse kulturminnene og deres historiske kontekst skal kunne formidles til allmennheten. Det er derfor viktig at all ny bruk bidrar til kunnskapsformidling og opplevelse av historien. Kystverket vil i samarbeid med Kystverkmusea (ved Lindesnes fyrmuseum) lage retningslinjer for utarbeidelse av formidlingsplaner for de enkelte fyrstasjonene, i et samspill mellom etaten, etatsmuseene og leietakerne. Det er videre utarbeidet en skiltmal for de fredede fyrstasjonene, for å gi etatens formidling av egen kulturhistorie et helhetlig, nasjonalt preg. Denne skiltmalen vil være styrende for hvordan utendørs informasjon og skilting utformes på de fredede fyrstasjonene. All utendørs informasjon skal godkjennes av Kystverket på forhånd.

Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene

På alle de fredete bygningene skal eksteriøret bevares mest mulig uendret. Enkelte bygninger er svært autentiske, mens andre er sterkt endret og modernisert. Ulike typer tiltak, som tilbakeføring og utskifting av bygningsdeler, vil derfor bli vurdert ulikt fra bygning til bygning.

Interiørene har for de aller fleste av fyrstasjonene ikke et like sterkt formelt vern som eksteriøret – unntaket er selve fyrtårnene, som er interiørfredet. For de øvrige bygningene er planløsning og konstruksjoner normalt omfattet av de enkelte

fredningsvedtakene. Imidlertid bør en ved interiørmessige oppgraderinger og endringer legge vekt på å bevare størst mulig autentisitet med tanke på den historie fyrstasjonen skal formidle. Denne intensjonen må samtidig avveies i forhold til behovet for nødvendig bruksmessig oppgradering.

Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider

Alle endringer og større vedlikeholdsarbeider på en fredet bygning eller et fredet område skal dokumenteres. En søknad om tillatelse inneholder et minimum av beskrivelse av tiltaket, men dette er ikke tilstrekkelig dokumentasjon. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer for hvordan nødvendig dokumentasjon skal utføres og arkiveres.

Krav til håndverkere

Generelt må håndverkere som arbeider på fredete bygninger, ha nødvendig kunnskap og erfaring fra antikvarisk arbeid. Det er viktig å ha den rette holdningen til dette arbeidet, beherske aktuelle teknikker, og å ha faglig grunnlag for å kunne ta riktige valg når det gjelder materialer og metode.

I noen tilfeller vil det være nødvendig med spesialkompetanse for at resultatet skal bli tilfredsstillende. Dette kan være ved restaurering av vinduer, dokumentasjonsarbeid, blanding av maling etter historisk resept, konserveringsarbeider mm. Når vernemyndigheten gir tillatelse til endringer, kan det settes vilkår om at utførende håndverkere har antikvarfaglig kompetanse.

Geitungen fyrstasjon, Rogaland. Foto: Kystverket.

Vedlikeholdshåndbok

Det er behov for å sammenfatte retningslinjer for vedlikehold av fyrstasjonene, både de fredede og de ikke fredede, i en egen vedlikeholdshåndbok, og Kystverket er nå i ferd med å utarbeide en slik veileder. Denne prosessen vil også innebære nær kontakt med ulike vernemyndigheter, for å finne frem til løsninger som i størst mulig grad kan være felles for etatens fredede bygninger. I og med at søknad om dispensasjon avgjøres av den enkelte fylkeskommune, kan tolkning av og praksis i oppfølging av fredningsvedtakene variere noe fra fylke til fylke. En vedlikeholdshåndbok bør kunne bidra til å harmonisere praksis ut fra et nasjonalt perspektiv, selv om den naturligvis ikke vil kunne erstatte kravene til saksbehandling i den enkelte sak.

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold

Grunnholdninger til vern

Kulturminner er en viktig del av vår samlede kulturarv. Bygningene dokumenterer tidligere tiders samfunnsforhold, levekår, liv og gjøremål, byggeskikk og håndverksteknikker. Gamle bygninger er ikke-fornybare ressurser, og de er primærkilder til kunnskap om fortida. Alle andre nedtegnelser, fotografier og registreringer innebærer grader av fortolkning. Bygningene er derfor en unik kilde til kunnskap og et umistelig grunnlag for framtidig forskning, enten det gjelder levekår, byggeteknikk, dekordetaljer eller lignende. Ved framtidig bruk og modernisering er det viktig at vi i minst mulig grad reduserer bygningenes verdi som historisk kilde.

Som hovedregel skal man være svært varsom med å fjerne elementer i en fredet bygning – alle de historiske epokene som har nedfelt seg i det fysiske bygningsmiljøet, forteller en historie om bygningens og stedets utvikling. I noen tilfeller kan man imidlertid bli nødt til å prioritere mellom ulike faser. Unntaksvis kan det også vært aktuelt å tilbakeføre en bygning til en dokumentert tidligere tilstand.

Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper innen bygningsvernet

De viktigste grunnprinsippene er:

- Mest mulig av alle deler av bygningen skal bevares. Derfor må inngrepene ved vedlikehold og utbedring være så små som mulig.
- Det er bedre å vedlikeholde framfor å reparere, og det er bedre å reparere framfor å skifte ut.
- Det må brukes tradisjonelle materialer og metoder, både ved vedlikehold og eventuell utskifting.
- Skjulte deler av bygningen (konstruksjoner) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater).
- Hvis man må endre, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske "arkivet" er bygningen selv.
- Gamle ombygginger og endringer av en bygning er ofte viktige å bevare. De kan fortelle om bygningens livshistorie gjennom skiftende stilretninger og bruk.
- Når noe fjernes eller endres, skal aktuell dokumentasjon bli nedtegnet og arkivert. I spesielle tilfeller sikres dokumentasjonen ved lagring av den fjernete bygningsdelen (nærmere retningslinjer vil bli utarbeidet for dette).

- Endringer skal om mulig være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes og bygningen kan framstå slik den var før endringen.

Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper

Hovedregelen er at løpende vedlikehold utføres uten at vernemyndighetene trekkes inn, mens man må søke tillatelse for endringer. Grensen mellom vedlikehold og endring kan være vanskelig å definere, og ulike aktører kan ha ulik oppfatning av begrepene. Kulturminnevernets definisjon av vedlikehold er snever, i den hensikt å ivareta kulturhistoriske verdier.

Mange eiere har i beste mening utført "vedlikeholdsarbeid" på en slik måte at vernemyndighetene vurderer dette som endring/inngrep, som i verste fall er skadelig for kulturminnet. Dette kan for eksempel være bruk av for tett maling, som medfører avskalling og råteskader, eller utskifting av opprinnelige bygningsdeler som burde blitt istandsatt av en kyndig restaureringshåndverker. Vedlikeholdet av en fredet bygning er underlagt kulturminneforvaltningens overvåkning. Det kan oppstå usikkerhet om hva man kan utføre uten å spørre, og når man må søke om tillatelse.

Hovedprinsippet for vedlikehold av gamle bygninger er å bevare mest mulig av de gamle bygningsdelene og å hindre skader. Dette gjelder både synlige og skjulte konstruksjoner og elementer. Vedlikeholdet skal om mulig skje på samme måte som da huset ble bygget, med samme teknikk, utførelse og materialbruk. I praksis vil dette noen ganger bety merarbeid, andre ganger krever det bare omtanke og kompetanse.

Homlungen fyrstasjon, Østfold. Foto: Kystverket.

Ved å bevare de gamle bygningsdelene og overflatene beholder bygningen sin autenticitet, og dermed sin vitenskapelige kildeverdi og opplevelsesverdi. En kopi kan aldri fullt ut erstatte de opprinnelige bygningsdelene. Selv om kopien er nøyaktig likt utført, er minst to dimensjoner gått tapt:

1. Aldersverdien: Spor av "tidens tann" er borte. Vi kan ikke lenger berøre de samme materialene som våre forgjengere.
2. Sannhetsgehalten: Hvordan kan våre etterkommere vite at kopien er nøyaktig utført? Kan de stole på at historien og byggeteknikken som formidles, er identisk med den opprinnelige?

Større vedlikeholdsarbeider og endringer

Det må søkes om tillatelse for større vedlikeholdsarbeider, større reparasjoner og endringer i en fredet bygning. Som oftest blir det gitt tillatelse når endringene er små og tiltaket er nødvendig for fortsatt bruk. Kulturminneforvaltningens oppgave er å passe på at det ikke blir gjort så mange endringer i årenes løp at det til slutt er lite igjen av det opprinnelige huset.

Eksempler på større vedlikeholds-/istandssettingsarbeider som krever tillatelse:

- endring av utvendig malingtype/farge, fjerning av eldre malinglag, overmaling av dekor og lignende
- vedlikehold av utvendig kledning som innebærer et betydelig omfang utskifting av råteskadet virke
- restaurering av vinduer der det er råteskader som innebærer betydelig innspusning av nytt virke og forbedring/endring av tekniske løsninger

Eksempler på andre endringer som krever tillatelse:

- utskifting av bygningselementer, som utvendig panel, vinduer og ytterdører
- tildekking eller fjerning av eksisterende utvendige overflater
- oppsetting eller riving av innvendige lettvegger
- installering av våtrom eller kjøkken
- etablering av infrastruktur, rørføringer, ventiler etc.
- fasadeendringer
- oppføring av tilbygg
- tilbakeføring til tidligere dokumenterbar tilstand

Et overordnet prinsipp er at alle endringer om mulig skal gjøres reversible, slik at de i framtida kan la seg tilbakeføre. Endringer og tilføyelser skal kunne fjernes uten at bygningen blir forringet. I praksis kan dette eksempelvis innebære at nye skillevegger festes slik at de lett kan fjernes uten å sette merkbare spor.

Tilbakeføring

Når vernemyndighetene skal vurdere forslag til endringer, vil de ta hensyn til hvilken periode – eventuelt flere perioder – i bygningens historie som fredningen søker å bevare. Hvis det er foretatt endringer i nyere tid, kan det i noen få tilfeller være aktuelt å tilbakeføre bygningen til et tidligere eller opprinnelig utseende. Dette kan gjelde et helt eksteriør, deler av bygningen, enkelte rom eller mindre bygningsdeler og detaljer. Følgende premisser og forutsetninger bør ligge til grunn for at en tilbakeføring skal kunne vurderes:

- Det foreligger sikker, god og tilstrekkelig dokumentasjon (tegninger, fotografier eller lignende) av den opprinnelige situasjonen.

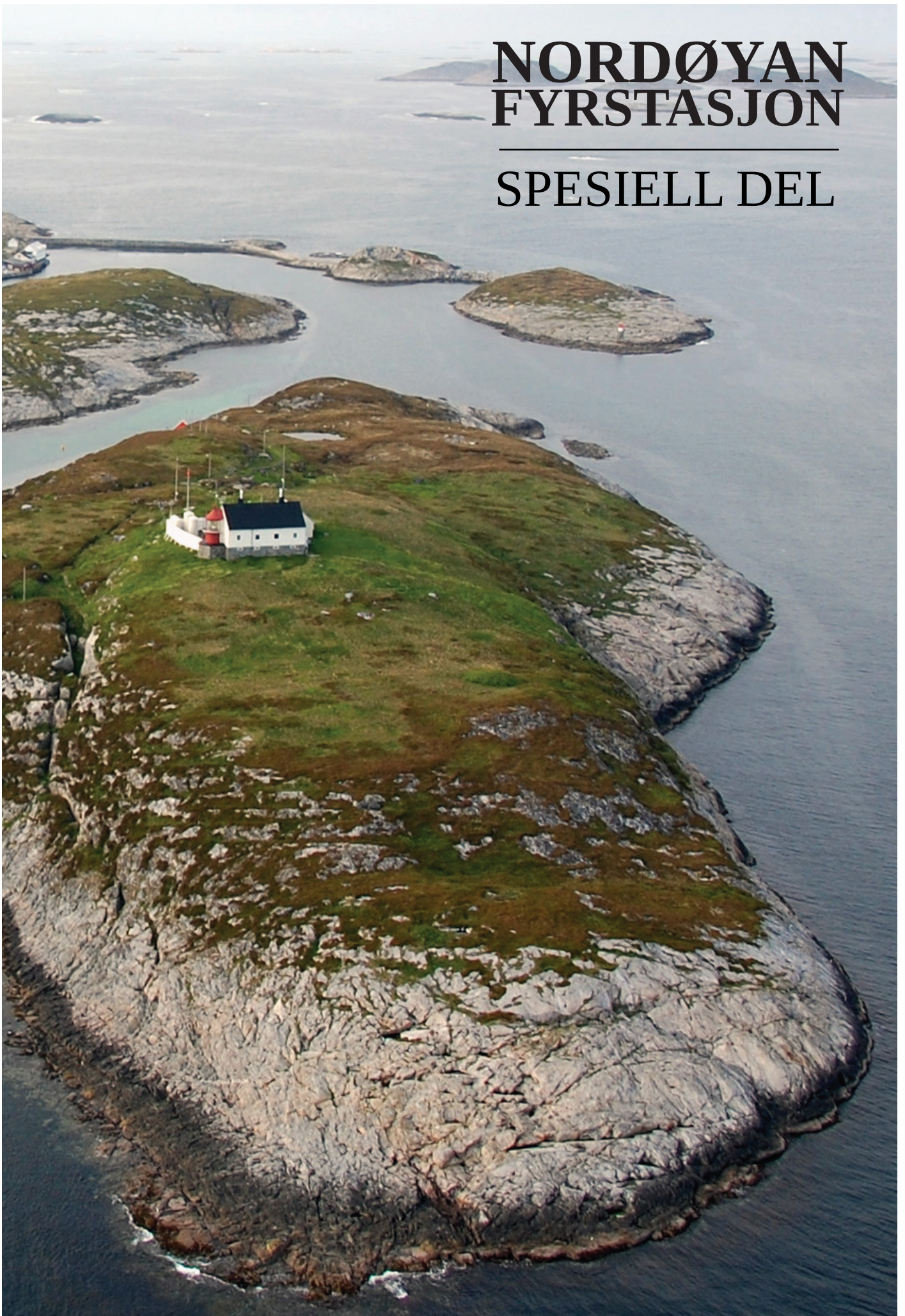
- Tilbakeføring basert på gjetting kan normalt ikke godtas.
- De nyere tilføyelsene som fjernes eller tildekkes, har relativt lav/underordnet verdi.
- Kulturminnet er ikke for sterkt endret. Hus som har fått ny takform, hovedvolum eller lignende bør bevares slik de er. Tilbakeføring av vindustyper og kledning på en bygning med intakt hovedform, kan derimot være aktuelt.

Vardø fyrstasjon, Finnmark. Foto: Kystverket 2011.

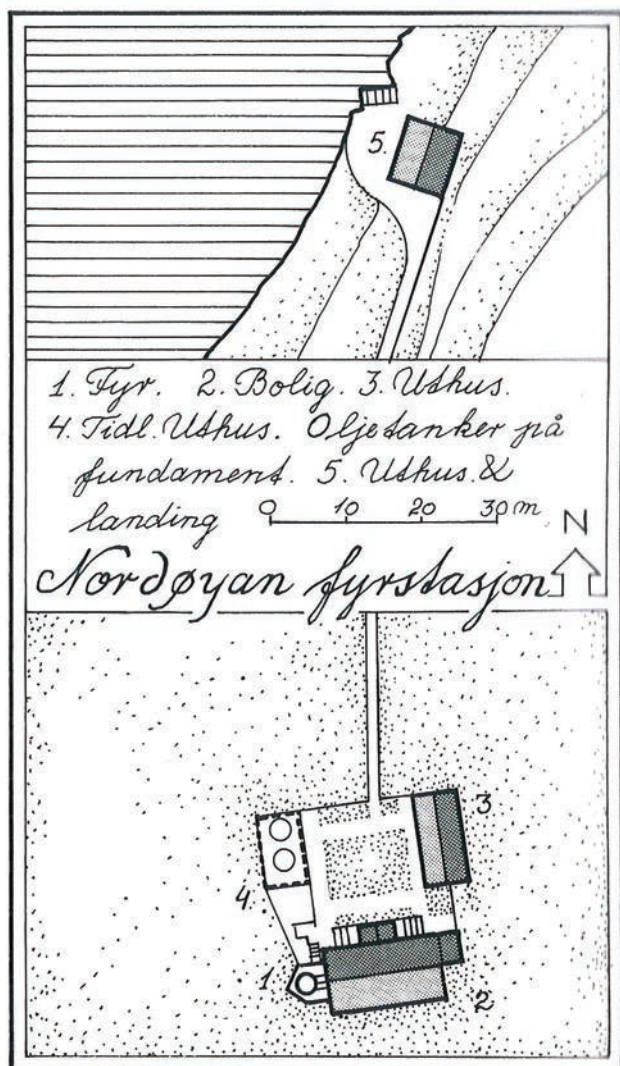
NORDØYAN FYRSTASJON

SPESEIELL DEL

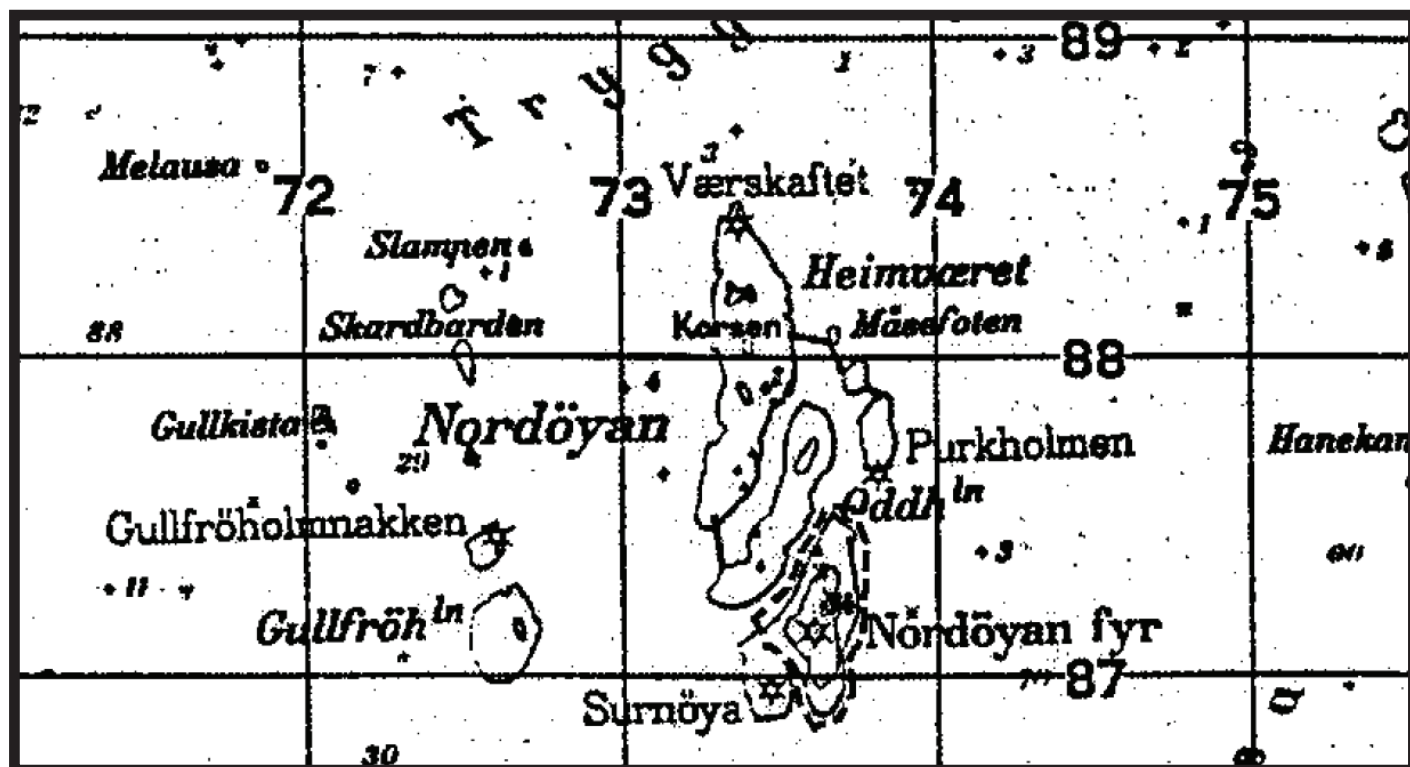
Kart

Situasjonskart

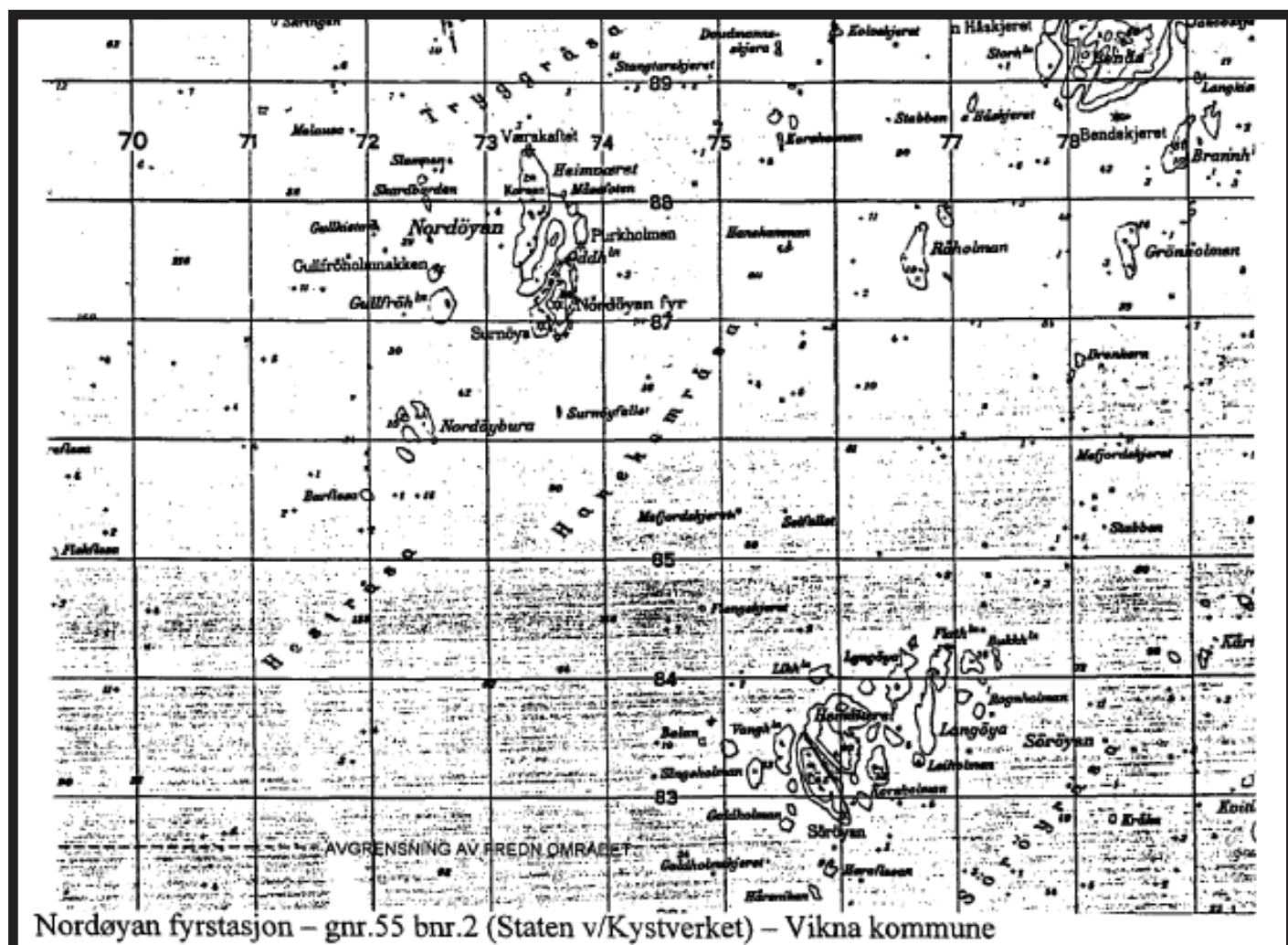
Hentet fra fredningsvedtaket. Tegning: Sven Poulsson.

Kart over det fredete området:

Over: Forstørret utgave av kartet brukt i Fredningsvedtaket

Under: Kopi av vedtakskart.

Faktaopplysninger om Nordøyan fyrstasjon

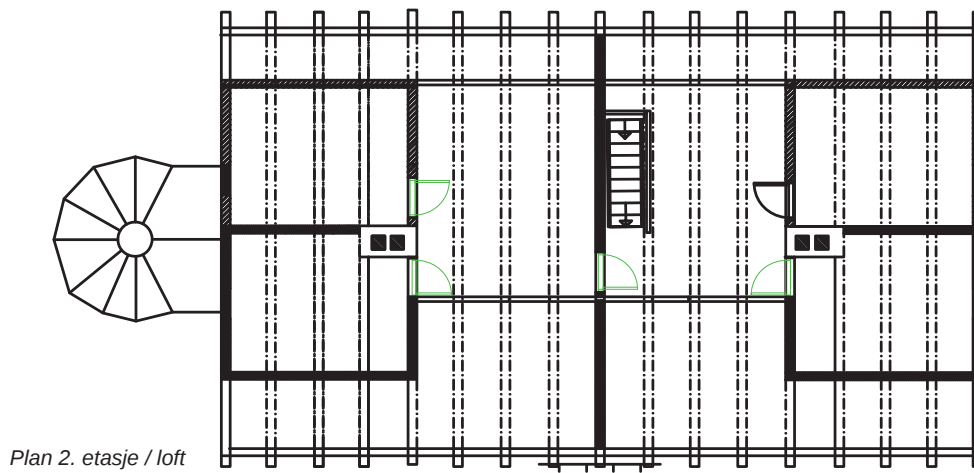
Eiendomsinformasjon			
Opprettet		1890	
Fylke	Nord-Trøndelag	Region	Kystverket Midt-Norge
Kommune		1750 Vikna	
Fyrlistennummer		533500	
Dato for fredningsvedtak		19.10.1999	
Andre vernebestemmelser		Nordøyan grenser til, men er ikke omfattet av, Nordøyan naturreservat, jfr. FOR 2003-12-19 nr 1690: Forskrift om verneplan for sjøfuglområder i Nord-Trøndelag, fredning av Nordøyan naturreservat, Vikna kommune, Nord-Trøndelag.	
Eiendom		Knr, gnr, bnr 1750 / 55 / 2	
Grunneier	Kystverket	Askeladden nr	86032
Utleie		Ikke utleid	

Byggnr. i fredn. vedtaket	Bygnings-type	Bygg status	GAB-nr	Askeladden nr	Verneklasse og §	Omfang
1 + 2	Fyrvokter-bolig m/ fyrlykt	Intakt	186716140	86032-1	Klasse 1, kulturminne-loven §15.	Fredningen gjelder fyrlyktens eksteriør og interiør og fyrvokter-boligens eksteriør, samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.
3	Uthus	Intakt	186716140	86032-2	Klasse 1, kml §15.	Fredningen gjelder bygningens eksteriør, samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.
5	Naust	Intakt	186715802	86032-3	Klasse 1, kml §15.	Fredningen gjelder bygningens eksteriør, samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.
	Det fredete området	Landskap			Klasse 1, kml §19.	Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter nordre del av øya som fyrstasjonen ligger på. Fredningsområdet er avmerket på kart på forrige side.

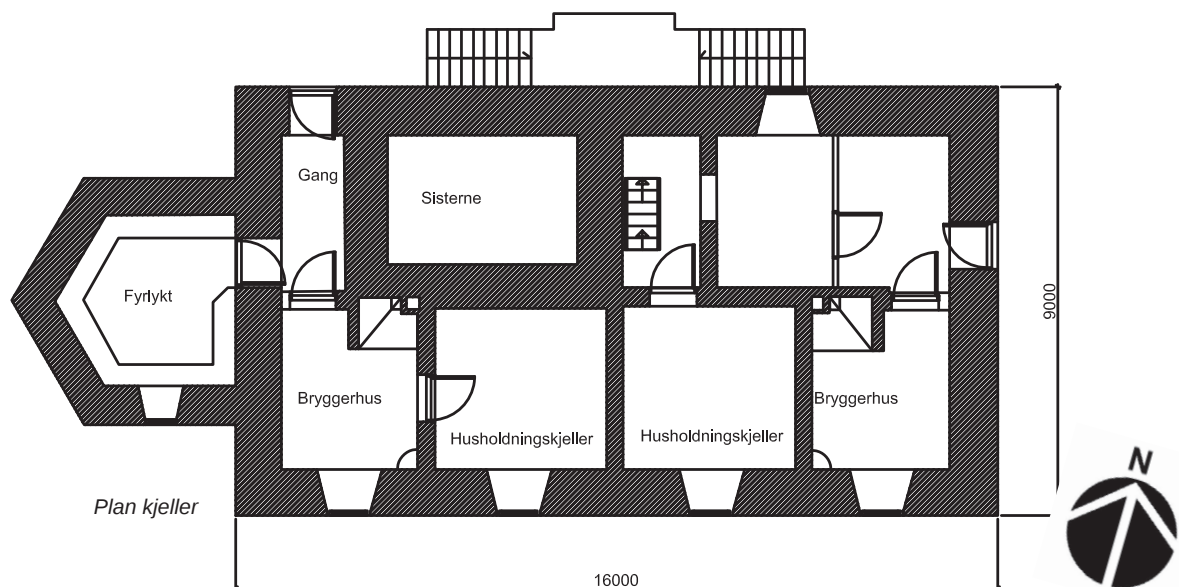
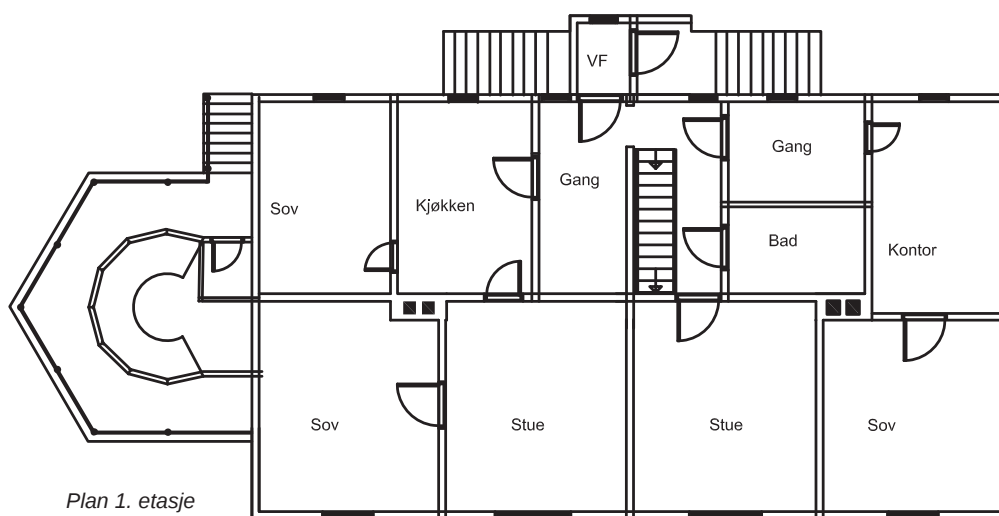
Litt om fyrstasjonens historikk	Nordøyan fyrstasjon ble opprettet i 1890 samtidig som Villa fyr ble nedlagt. Fyrlykten i gavlen på fyrvokterboligen ble flyttet fra Villa. Det ble bygget tomannsbolig for fyrvokter og assistent. Familiene opptok lån fra jorddyrkingsfondet, dyrket jorden og hadde sauer. I 1964 ble stasjonen elektrifisert og endret til tårnstasjon.
Vernestatus	Fyrstasjonen er vedtaksfredet etter kulturminneloven §§ 15 og 19. Den grenser til Nordøyan naturreservat, jfr. FOR 2003-12-19 nr 1690: Forskrift om verneplan for sjøfuglområder i Nord-Trøndelag, vedlegg 7, fredning av Nordøyan naturreservat, Vikna kommune, Nord-Trøndelag.
Fra Riksantikvarens fredningsbegrunnelse	Anlegget har fyrhistorisk verdi sett i sammenheng med Villa fyr og miljøskapende verdi i sammenheng med fiskeværet Nordøyan, som er fredet etter lov om kulturminner. Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området i henhold til bestemmelsen i § 19. Området omfatter nordre del av Surnøya som fyrstasjonen ligger på. Kulturlandskapet på øya er en del av miljøet rundt fyrstasjonen. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede en så stor del av øya for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av fyrstasjonen i miljøet og bevare vitenskapelige interesser som knytter seg til dette.
Fyrstasjonens egenart, sårbarhet og tålegrense	Nordøyan fyrstasjon er et kystfyr. Den lave fyrlykten er bygget i enden av fyrvokterboligen. Fyrboligen danner sammen med de to uthusene et tun, som er inngjerdet mot nord, vest og øst og beskyttet av et høyt, hvitmalt tregjerde. På denne måten fremstår fyrstasjonen som en liten treborg, tydelig markert med fyrlykta og det høye gjerdet av stående bord. Inne på tunet står det tre oljetanker plassert på fundamentet etter et tidligere uthus. Naust og landing ligger vel 300 meter fra fyret. Nordøyan fyrstasjon ligger på øya Surnøya, sydvest i Ytre Vikna. I Nordøyan-gruppen er de tre største øyene Surnøya, Oddholmen og Heimvær. På Heimvær ligger fiskeværet Nordøyan som ble fredet av Riksantikvaren i 1996. Heimvær og tre småholmer er forbundet med moloer slik at det dannes en god havn. Langs stien mellom fyrstasjonen og naustet er det rester etter inngjerdet kjøkkenhage med jordkjeller, og ved naustet er det en liten oljebod/røykebod. Landingsforholdene er gode. Fyrstasjonen ligger i et rikt kulturlandskap med spor etter tidligere beiting. Rundt i området ligger det en del rester etter gjerder og tekniske innretninger som bidrar til å gi stedet karakter.
Kystverkets føringer for alternativ bruk og videre utvikling	Fyrstasjonen er i dag i tjenstlig bruk av Kystverket som sporadisk oppholdssted for tilsynslaget som er fast stasjonert på Buholmsråsa. Det er en løpende vurdering av om det skal være en alternativ forvaltning i tillegg til eller i stedet for dagens disponering av fyreiendommen. Husene egner seg godt for tilrettelegging for overnattingsgjester, og området er også så stort at det godt kan tåle et større antall besøkende. Eldre strukturer som gjerder, rekkverk, jordkjeller, tekniske installasjoner osv. skal ikke endres eller fjernes uten at det har vært nødvendig kontakt med vernemyndighetene. Området grenser opp til et naturreservat for vern av sjøfugl. Nye aktiviteter på stedet må tilpasses vernet av sjøfuglområdene som grenser til fyreiendommen.

Bygningspresentasjoner: 1/2. Fyrvokterbolig m/ fyrlykt

Bygningens navn	Fyrvokterbolig my fyrlykt	Foto: Kystverket 7.4.2011
Askeladden nr.	86032-1	
GAB nr.	186716140	
Byggnr. i fredn.vedtaket	1 og 2	
Byggeår	1890	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Bolig med fyrlykt	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder fyrlyktens eksteriør og interiør og fyrvokterboligens eksteriør samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur /romfordeling.	
Navigasjonsinstallasjon	Fyrlyne av 2. orden.	
Bygningsbeskrivelse	Opprinnelig tegnet og bygget som en solid trebygning med smal trekledning, skifertak og to- og trefags empirevinduer. Bygningen hviler på en kraftig sokkel av naturstein med innfelte og forseggjorte støpejernsvinduer. Den solide natursteinsmuren gir fortsatt et godt bilde av det opprinnelige solide preget huset hadde. Vinduene i 1. etasje er med tiden skiftet til H-vinduer. Trekledningen utvendig er kledd med trapeskorrugerte stående stålplater, taket er tekket med samme type plater. Kjellervinduene har fått utvendige varevinduer. På taket av fyrboligen lå store rektangulære skiferheller. Rent bygningsmessig er det flere spesielle autentiske elementer i fyrbygningen / -boligen som man bør ta vare på, bl.a spesiell innredning, trappekonstruksjoner og paneldetaljer. I kjelleren er det nok muredetaljer og vinduer av støpejern som er mest karakteristisk.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Stein / betong. 3. Grunnmur: Natursteinsmur 4. Utvendige trapper og ramper: Trapper av plasstøpt betong med natursteinsforblending. 5. Gulv på grunn: Plasstøpt betong. 6. Yttervegger: Bindingsverk med trekledning inne og ute, senere utvendig kledd med hvite trapeskorrugerte stålplater. 7. Ytterdører: Hoveddør: Lakkert teakdør, finert ramtredør. Ikke original. Andre dører til kjeller og i uthus: Labank. Dør til fyrlykt: Plast skipsdør. 8. Vinduer: H-vinduer i 1. og 2. etasje. Innmurte støpejernsvinduer i kjeller. 9. Tak: Saltak, sperretak med selvbærende sperrebind. 10: Taktekking: Metallplater. Sorte trapeskorrugerte plater. 11. Takrenner og nedløp: Sorte plastrenner og nedløp 12. Beslag: Sorte stål møne- og vindski-beslag. 13. Takvinduer og luker: Ingen. 14. Halvtak og skråtak: Skråtak over kjellerinngang mot øst. 15. Innevegger: Panelte bindingsverk. 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag med tregulv. 17. Innvendige trapper: Tretrapper. Lukkete mellom 1. og 2. etasje. Åpne tretrapper til kjeller. 18. Piper og ildsteder: 2 murte og pussete teglsteinspiper. 19. Luker og ventilasjon: Stål ventilhetter i yttervegger. 4 mot syd og 4 mot nord. 20. Galleri og balkong: Rødt støpejernsrekkverk på støpt dekke rundt fyrlykt. Base av naturstein. 21. Diverse: Galleri på braketter rundt fyrlykt av støpejern. Platetak på fyrlykt. Rødmalt.	
Endringshistorikk	Navigasjonsinstallasjonen ble etablert i 1890 og ble forandret i 1939 og 1964. Taktekking er byttet til sorte trapeskorrugerte stålplater, yttervegg er kledd med hvite tilsvarende plater. Vinduer er skiftet til H-vinduer. Kjellervinduer av støpejern er påsatt utvendige varevinduer. I 1. etasje er ytterdør mot vest og flere vinduer fjernet. Ytterdør mot øst i 1. etg. er skiftet til teakdør. Ett trappeløp er fjernet, rominndeling endret og bad er installert i 1. etasje.	
Retningslinjer for videre bruk og utvikling	Fyrboligen er "modernisert" til en praktisk bolig med en del overnattingsplasser. Huset egner seg bra til overnattingssted, og bør tåle alternativ bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Det er viktig å ta vare på så mye som mulig av den opprinnelige innerkledning i huset, og opprinnelig fargesetting. Når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk. Alle tilbakeføringstiltak er søknadspliktige.	

Plantegning fyrvokterbolig m/ fyrlykt.
Tegninger er delvis basert på eldre arbeidstegninger.

Fyrvokterboligen med fyrlykt sett fra vest. Foto Kystverket 7.4.2011

Sett fra sydvest. Foto Kystverket 7.4.2011

Fyrvokterboligen med fyrlykt. Over: Fasade nord, mot tunet.

Under: Fyrlykt sett fra nord og vest. Nederst: Fasadehjørne sydøst og fasade syd. Foto av Kystverket 7.4.2011.

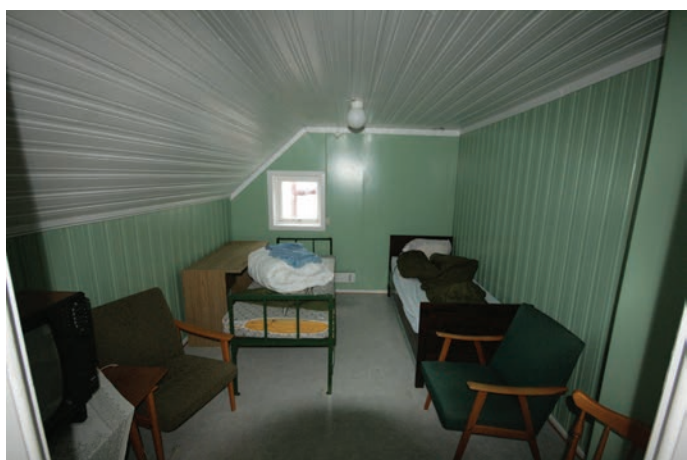

Foto fra interiøret i fyrvokterboligen.

Øverst t.v.: 2 soverom i 1. etasje.

Over: Fra badet i 1. etasje.

Til venstre: Soverom i 2. etg.

Nede t.v.: Kjøkkenet mot nord i 1. etasje.

Foto: Kystverket 7.4.2011

Over: Trapp mellom 1. og 2. etasjer.

Til venstre: Interiør fra fyrlykt.

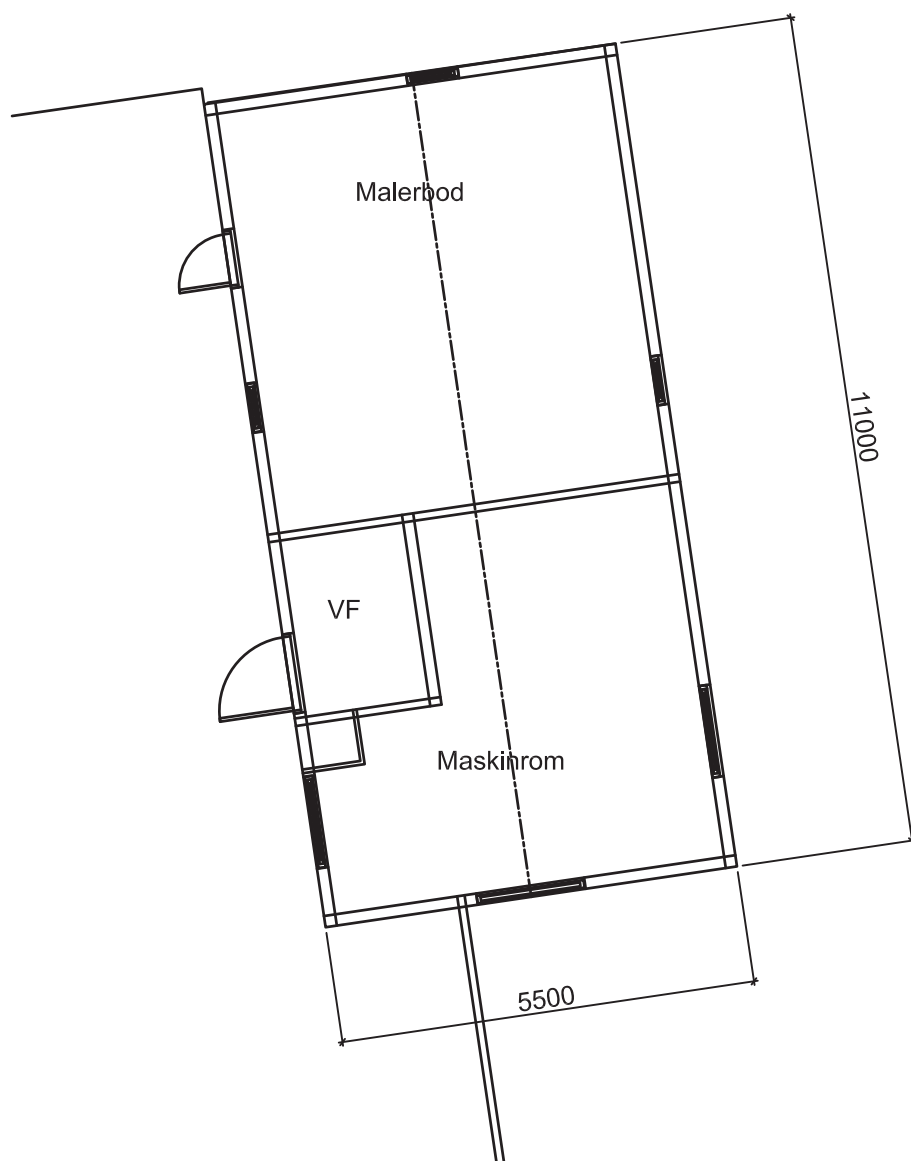
Under: 2 bilder fra kjelleren.

Foto. Kystverket 7.4. 2011.

3. Uthus

Bygningens navn	Uthus	
Askeladden nr.	86032-2	
GAB nr.	186716140	
Byggnr. i fredn.vedtaket	3	
Byggeår	1890	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Uthus	
Fredningsomfang	Fredningen omfatter bygningens eksteriør samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur / romfordeling.	
Navigasjonsinstallasjon	-	
Bygningsbeskrivelse	Uthuset er en enkel saltaksbygning opprinnelig kledd med trepanel, nå med eternittplater 120x30 cm. Taket er tekket med bølge-eternittplater. Møne- og vindski-beslag av eternitt. Nyere zink takrenne mot vest, mangler mot øst. Rom i uthuset er innredet til maskinrom med aggregat. Flere, både store og mindre ventilasjonshetter er montert i yttervegg i alle 4 himmelretninger.	Foto: Kystverket 7.4.2011.
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Plasstøpt såle av betong. 3. Grunnmur: (Betong). 4. Utvendige trapper og ramper: Trapper av plasstøpt betong. 5. Gulv på grunn: Plasstøpt betong. 6. Yttervegger: Bindingsverk med inner- og ytterkledning. Utvendig trepanel med eternittplater. 7. Ytterdører: 2 stk panelte, hvitmalt ramtredører, med og uten sidefelt. 8. Vinduer: 1 originalt vindu: enkelt smalt trevindu med 3 glass (mot nord). Øvrige vinduer er delvis med enkle eller doble glass, en og tofløyet. Alle hvitmalt. 9. Tak: Saltak med selvbærende sperrebind. Undertak av bord. 10: Taktekking: Metallplater. 11. Takrenner og nedløp: Ingen. 12. Beslag: Møne- og vindsikbeslag av metall. 13. Takvinduer og luker: Ingen. 14. Halvtak og skråtak: Ingen. 15. Innervegger: Bindingsverk. 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag med tregulv. 17. Innvendige trapper: Enkel åpen tretrapp. 18. Piper og ildsteder: Ingen. 19. Luker og ventilasjon: Diverse hetter av plast og metall i ytterveggene. 20. Galleri og balkong: Inge n 21. Diverse:	
Endringshistorikk	Det meste av kledning, taktekking og vinduer er skiftet. Funksjon endret fra uthus med dyr til arbeidsrom og maskinrom.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er delvis i bruk som teknisk rom/ maskinhus, og disse funksjonene kan det være vanskelig å kombinere med alternativ bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk. Alle tilbakeføringstiltak er søknadspliktige.	

Plantegning av uthuset på Nordøyen fyrstasjon. Målestokk 1:100

Uthus

Eksteriørfoto av uthuset:

Over: Fasade mot vest / tunet. Øverst t.h.: Fasade nord.

Til høyre: Fasadehjørne sydøst. Under: Fasade mot øst.

Nederst: Fasade mot syd. Nede t.h.: Kum på østsiden av uthuset.

Foto: Kystverket 7.4.2011.

Interiør i uthuset

Interiørfoto av uthuset: Over: Fra loftet, mot nord. Over t.h.: Fra malerbod, 1. etasje.

Under: Fra maskinrommet med generatorer.

Foto: Kystverket 7.4.2011.

5. Naust

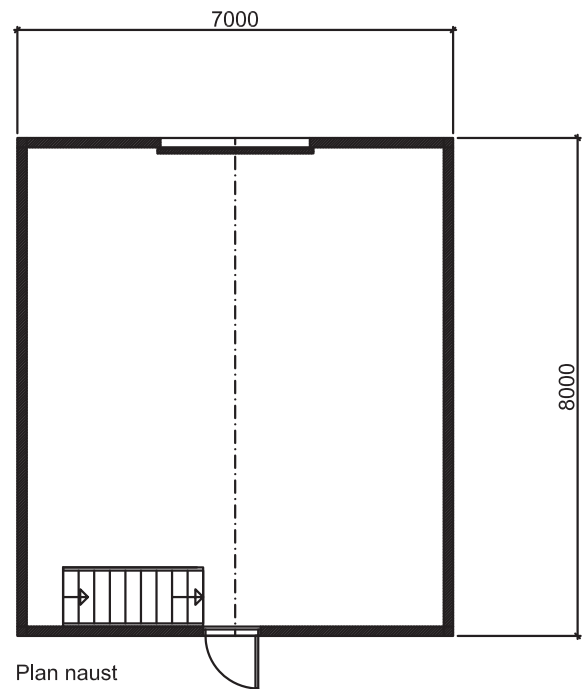
Bygningens navn	Naust	
Askeladden nr.	86032-3	
GAB nr.	186715802	
Byggnr. i fredn.vedtaket	5	
Byggeår	1890	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Naust	
Fredningsomfang	Fredningen omfatter bygningens eksteriør samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur / romfordeling.	
Navigasjonsinstallasjon	-	
Bygningsbeskrivelse	Trebygg med bindingsverk, kledd med delvis profilert tømmermannskledning, rødmalte eternitt plater / bølgeplater (mot vest og syd), tak av sperrebukker med hanebjelke, tekking: bølgeeternittplater.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Stein / betong. 3. Grunnmur: Ringmur av naturstein 4. Utvendige trapper og ramper: Betong. 5. Gulv på grunn: Tregulv på bjelkelag i 1. etasje. 6. Yttervegger: Bindingsverk med tre/eternitt ytterkledning. 7. Ytterdører: Enfløyet labankdør og skyveporter mot båtopptrekk. 8. Vinduer: Ett enkelt vindu på loftet med enkelt glass. Fast karm. 9. Tak: Sperrebukker med hanebjelker. Bordtak. 10: Taktekking: Eternitt bølgeplater. 11. Takrenner og nedløp: Nyere zinkrenner mot nord. Mangler mot syd / mot fjellet. 12. Beslag: Zinkbeslag i møne og ved vindskier. 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen. 15. Innervegger: Ingen. 16. Etasjeskiller: Tre bjelkelag med tregulv. 17. Innvendige trapper: Åpen tretrapp. Ubehandlet. 18. Piper og ildsteder: Ingen. 19. Luker og ventilasjon: Ingen. 20. Galleri og balkong: Ingen 21. Diverse: -	
Endringshistorikk	Naustet har fått ny kledning mot syd og vest, og ny taktekking.	
Retningslinjer for videre utvikling	Ingenting bør endres. Naustet er bra som det er.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Naustet er påført stormskade i 2011. Må repareres.	

Foto: Kystverket 7.4.2011

Naust

Vei ned mot naustet.
Alle foto: Kystverket 7.4.2011

Naustet sett fra øst.

Naustet sett fra vest:

Under og t.h.: Taket på naustet,
sett fra syd og nord.

Under, t.v. og t.h.: Interiør, 1. etasje og loft.

Det fredete området

Omfanget av fredningen:

Fredningsvedtaket omfatter et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19.

Formålet med fredningen: Formålet med fredningen av Nordøyan fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg og området rundt fyrstasjonen.

Fredningsbestemmelser: Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre anleggets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen.

Skjøtsel av området:

Ved skjøtsel av uteområdet skal det tas utgangspunkt i nåværende, eventuelt tidligere situasjon. Eventuell ny beplantning skal ikke tilføre planter som ikke hørte hjemme på fyrstasjonen da den var bemannet. Langs stien mellom fyrstasjonen og naustet er det rester etter inngjerdet kjøkkenhage med jordkjeller, og ved naustet er det en liten røykebod. Fyrstasjonen ligger i et rikt kulturlandskap med spor etter tidligere beiting. Rundt i området ligger det en del rester etter gjerder og tekniske innretninger som bidrar til å gi stedet karakter. Disse omfattes av områdefredningen og kan ikke fjernes uten videre. Kjøkkenhagen bør man beholde slik den står nå, med gjerder og portal, eller vurdere å tilbakeføre den til tidligere utgave.

Skilting:

All utendørs skilting er søknadspliktig. Det skal legges opp til en nøktern og enhetlig bruk av skilting. Skiltingen skal være i tråd med Kystverkets retningslinjer for skilting, og hovedformålet er formidling av fyrstasjonens historie. Andre offentlige myndigheters skilting skal i størst mulig grad tilpasses Kystverkets skilting.

Over: Oljebod/røykebod ved naustet. Ikke nevnt som del av §15-fredning. Regnes inn under §19.

Alle foto: Kystverket 7.4.2011

Rester etter inngjerdet kjøkkenhage langs stien mellom naustet og fyrstasjonen (under). Ikke nevnt som del av §15-fredning. Regnes inn under §19.

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner

28.06.2012

Region	Fredete fyrstasjoner	Bygninger i Kystverkets eie	Ikke fredete fyrstasjoner	Bygninger i Kystverkets eie	SUM
Sørøst	20		8		28
	Torbjørnskjær		Struten		
	Homlungen		Strømtangen Fredrikstad		
	Færder		Digerudgrunnen		
	Store Færder (ruin)		Steilene		
	Svenner		Tvistein		
	Stavernsodden		Langøytangen	delvis	
	Jomfruland		Songvår		
	Strømtangen Kragerø		Søre Katland		
	Stavseng				
	Lyngør				
	Ytre Møkkalasset				
	Store Torungen				
	Lille Torungen				
	Homborsund				
	Grønningen				
	Oksøy				
	Ryvingen				
	Hatholmen				
	Lindesnes				
	Lista				
Vest	12		11		23
	Eigerøy	delvis	Lille Prestskjær		
	Felstein		Viberodden		
	Kvitsøy		Flatholmen		
	Geitungen		Fjøløy		
	Utsira		Ryvarden	delvis	
	Røværsholmen		Holmengrå		
	Slåtterøy		Kvanhovden		
	Hellisøy		Hendanes		
	Utvær		Ulvesund		
	Geita		Skongenes		
	Ytterøyane		Kråkenes		
	Stabben				
Midt-Norge	19		16		35
	Runde		Svingøy		
	Grasøyane		Flåvær		
	Hogsteinen		Lepsøyrev		
	Alnes	delvis	Erkna		
	Ulla		Storholmen		
	Ona	delvis	Flatflesa		
	Kvitholmen		Bjørnsund		
	Grip		Hestskjær		
	Haugjegla		Stavenes		
	Sletringen		Tyrhaug		
	Sula	delvis	Skalmen		
	Vingleia		Terningen		
	Halten		Finnvær		
	Kjeungskjær		Asenvågøy		
	Kaura		Grinna		
	Buholmråsa		Gjeslingene		
	Kya				
	Nordøyen				
	Sklinna				
Nordland	10		8		18
	Bremstein		Ytterholmen		
	Åsvær		Træna		
	Myken		Kalsholmen		
	Landegode		Tennholmen		
	Måløy-Skarsholmen		Barøy		
	Trandøy		Moholmen		
	Skrova		Glåpen		
	Skomvær		Værøy		
	Anda				
	Andenes				
Troms og Finnmark	7		3		10
	Hekkingen		Torsvåg		
	Fugløykvalven		Fruholmen		
	Slettnes		Helnes		
	Kjølnes				
	Makkaur				
	Vardø				
	Bøkfjord				Tils.
Totalt antall	68		46		114

Vedlegg 2: Fredningsvedtak for Nordøyan fyrstasjon

99/606-12

Riksantikvaren
v/ Lill Nygaard
P.b. 8195 Dep
0034 Oslo

DAGBOKFØRT

29 NOV. 1999 10270

SØRENSEN I
NAMDAL

NORDØYAN FYRSTASJON - GNR.55 BNR.2 (STATEN V/KYSTVERKET) - VIKNA KOMMUNE

VEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER §§ 15 OG 19, JFR. § 22

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 §§15 og 19, jfr. § 22, fattet Riksantikvaren vedtak om fredning av Nordøyan fyrstasjon, gnr.55 bnr.2, Vikna kommune.

Omfanget av fredningen

Fredningsvedtaket omfatter følgende bygninger i henhold til lov om kulturminner § 15:

- 1/2. Fyrvokterbolig m/fyrlykt
- 3. Uthus
- 5. Naust

Fredningen gjelder fyrlyktens eksteriør og interiør og fyrvokterboligen og de øvrige bygningenes eksteriør samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.

Tallene refererer seg til vedlagte kart fra «Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulssen - Oslo 1986), vedlegg 2.

Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter nordre del av øya som fyrstasjonen ligger på.

Fredningsområdet er avmerket på kart, se side 3.

Nordøyan fyrstasjon som kulturminne. Beskrivelse av anlegget

Nordøyan fyrstasjon ligger på øya Surnøya, sydvest i Ytre Vikna. I Nordøyangruppen er de tre største øyene Surnøya, Oddholmen og Heimvær. På Heimvær ligger fiskeværer Nordøyan som ble fredet av Riksantikvaren i 1996. Heimvær og 3 småholmer er forbundet med moloer slik at det dannes en god havn.

Fyrstasjonen ble opprettet i 1890 samtidig som Villa fyr ble nedlagt. Fyrstasjonen består i dag av fyrvokterbolig m/fyrlykt (1/2), uthus (3) og naust (5). Fyrvokterboligen og uthuset danner sammen et tun som er innegjerdet mot nord, vest og øst. Inne på tunet står det 3 oljetanker plassert på fundamentet etter et tidligere uthus. Naust og landing ligger ca. 326 meter fra fyret.

Fyrlykten i gavlen på fyrvokterboligen ble flyttet fra Villa fyr i 1890. Det ble bygget tomannsbolig for fyrvokter og assistent. Familiene opptok lån fra jorddyrkingsfondet og dyrket jorden og hadde sauer. Øya har fremdeles et rikt kulturlandskap med spor etter beiting. I 1964 ble stasjonen elektrifisert og endret til tårnstasjon.

Fyrvokterboligen (1/2) er en 1 ½ -etasjes trebygning med saltak. Bygningen er tekket med sorte korrugerte stålplater og kledd med korrugerte stålplater som er hvite. Bygningen står på en høy grunnmur av hugget naturstein. Inn mot tunet har huset et midtstilt, lite tilbygg med saltak hvor inngangen befinner seg. Tilbygget har samme materialbruk som resten av huset. Vinduene er av type nyere "vippevinduer". Bygningen har to piper som er sortmalte. Lyktehuset står i vestre gavl, og er i rødmalt støpejern. Det står på en sokkel av hugget naturstein med samme høyde som grunnmuren på boligen. Fyret har en stor, fransk linse som har en sjelden type optikk, og som fortsatt er i bruk. Dreiemekanikken er delvis bevart.

Uthuset (3) er en 1-etasjes trebygning med saltak. Taket er tekket med eternit bølgeplater. Bygningen er kledd med eternitplater. Vinduene er av type 2-fagsvindu u/sprosser, 1-fagsvindu u/sprosser og 1-fagsvindu m/2 sprosser. Grunnmuren er av naturstein.

Tunet er innegjerdet med et hvitmalt plankegjerde. Langs første del av veien fra landingen til fyret løper det et rødmalt stangjersrekkverk.

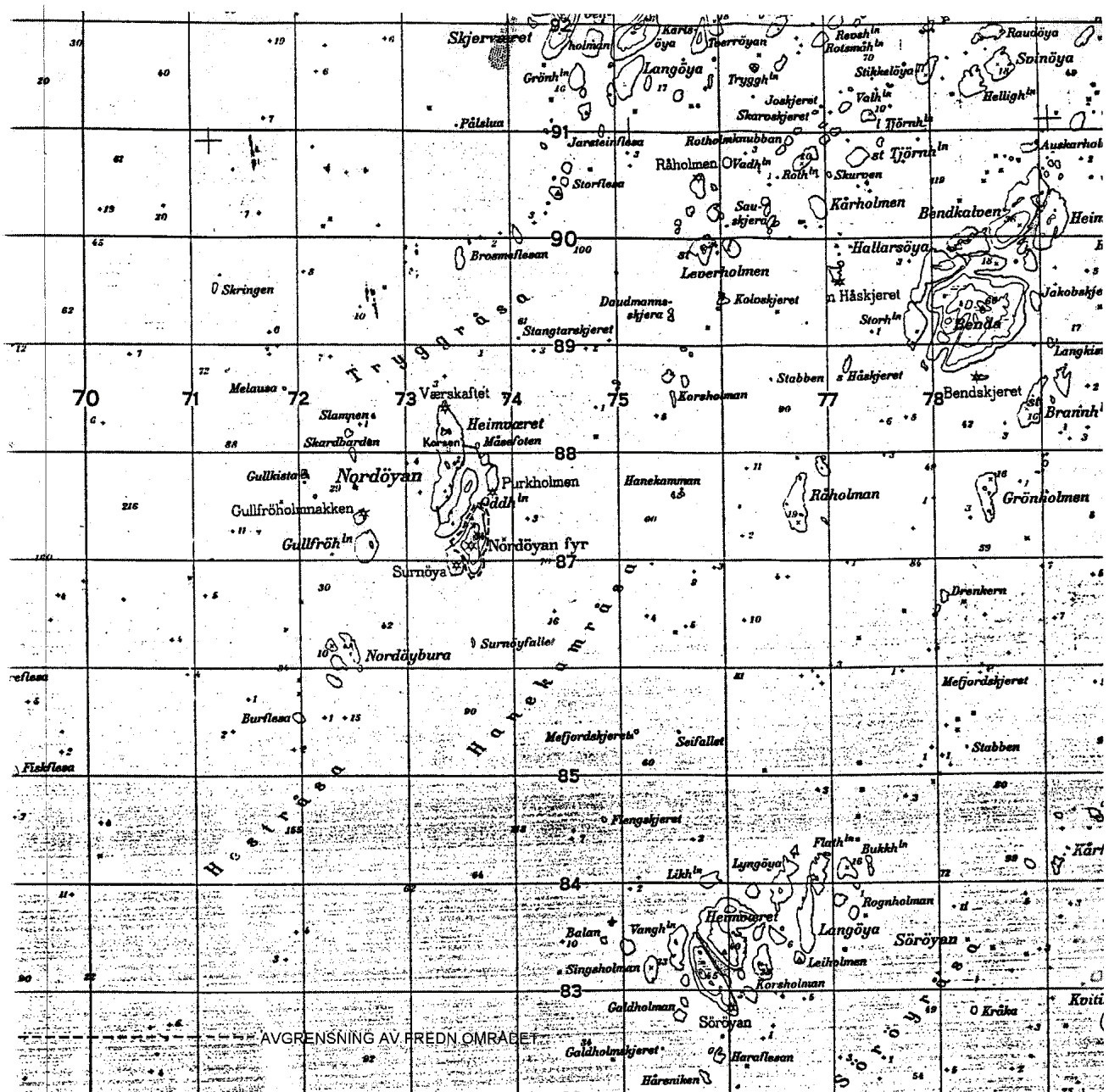
Naustet (5) er en 1-etasjes trebygning med saltak. Det er tekket med eternit bølgeplater, og kledd med tømmermannspanel mot nord og vest og eternit mot syd og øst. Bygningen er rødmalt.

Fyrstasjonen er bemannet.

For nærmere beskrivelse av Villa fyrstasjons historie vises det til vedlagte utdrag fra «Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen av Nordøyan fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg tilknyttet sjøfart, fyrvesen og kystkultur med fyrvokterbolig, fyrlykt og øvrige bygninger på fyrstasjonen og området rundt fyrstasjonen.

Nordøyane fyrstasjon – gnr.55 bnr.2 (Staten v/Kystverket) – Vikna kommune

Fredningsbestemmelser

De følgende fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i lov om kulturminner §§ 15 og 19. Bestemmelsene gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredede kulturminner fra nyere tid samt forskrift om faglig ansvarsfordeling.

1. Riving

Det er ikke tillatt å rive bygningene eller deler av disse.

2. Ombygging

a) Fyrlykt

Det er ikke tillatt å bygge om bygningens eksteriør eller interiør.

b) Øvrige bygninger

Det er ikke tillatt å bygge om bygningenes eksteriør eller interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.

3. Utskifting av materialer mm

a) Fyrlykt

Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i bygningens eksteriør eller interiør, er ikke tillatt.

b) Øvrige bygninger

Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i bygningens eksteriør, er ikke tillatt.

4. Tilbakeføring

Tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere utseende kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på dokumentert grunnlag og etter godkjenning av forvaltningsmyndighet.

5. Vedlikehold

Vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset bygningens egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

6. Det fredede området

Innenfor det fredede området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre anleggets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen.

7. Fredningen skal ikke være til hinder for den tekniske drift av fyrstasjonen.

Følger av fredningen

Når det gjelder behandling av fredede områder, bygninger og anlegg, vises det til bestemmelsene i lov om kulturminner §§ 15a-19 og 21 samt fredningsbestemmelsene over.

I henhold til Miljøverndepartementets vedtak om delegering av 30. juni 1989 med endringer av 23. desember 1992 er forvaltningen av fredede områder, bygninger og anlegg lagt til den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningsloven § 28.

I henhold til lov om kulturminner §§ 15a og 19 kan departementet i særlige tilfelle gi dispensasjon fra fredningen for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredede kulturminnet eller området. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i verk alle typer bygningsmessige arbeider og utomhusarbeider utover vanlig vedlikehold

innenfor det fredede området. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes. Er det tvil om et tiltak er å anse som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Det er eier som har ansvaret for det løpende vedlikehold av fredede bygninger, anlegg og områder.

Oslo, 10. november 1999

Nils Marstein

Vedlegg: -Tegning av fyrstasjonen

DAGBOKFØRT

29 NOV. 1999 6270 A

SØRENSKRIVEREN I
NAMDAL

TINELYST

LEIF ARNE HAMMER
etter fullmakt

Nordøyen fyrstasjon

BELIGGENHET:

På Surenøy, sydvest i Ytre Vikna, ca. 15 km sjøvei fra Bergsnov. 64 47,9 10 33,3. G.nr. 55, b.nr. 2, Vikna kommune

OPPRETTET:

1890

FYRBYGNING:

Hvitt trehus, 10,0 m

LYSKARAKTER:

Fast med bl. hvert 40 sek. Hvitt

LYSSTYRKE:

2 070 000 cd (2. orden)

LYSETS HØYDE:

36,5 m over høyvann

LYSVIDDE:

17,2 n mil

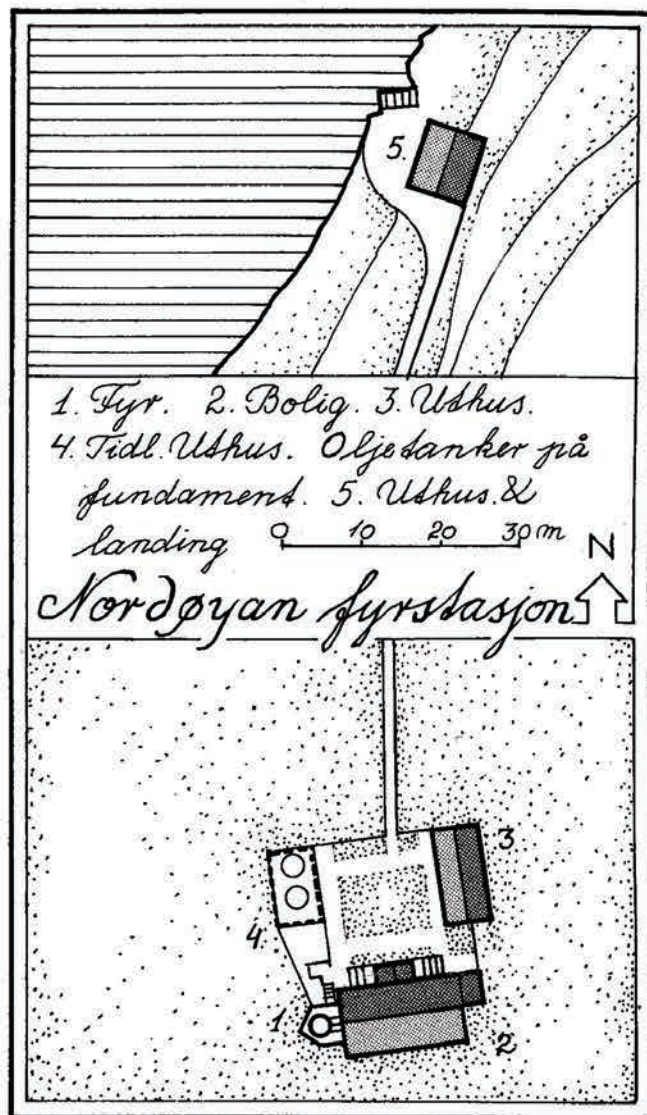
BRENNETID:

25.7.—12.5.

Under budsjettbehandlingen i 1887—88 ble planene for farvannet ved Folla stort sett fastlagt. Blant annet ble det bestemt at et nytt fyr skulle opprettes på Bjørøy (Ellingråsa). Videre skulle Villa fyr legges ned, og i stedet skulle det opprettes et fyr på Nordøyen.

I Nordøyen-gruppen er de tre største øyene Surenøy, Oddholmen og Heimvær. På østsiden av disse ligger småholmene Purkholmen, Bursholmen og Måsefoten, som er blitt landfast med Heimvær ved moloutbygging og danner en god havn for fiskefartøyer.

Den sydligste — Surenøy — ble innkjøpt av fyrvesenet i 1890 for kr. 9000,-.

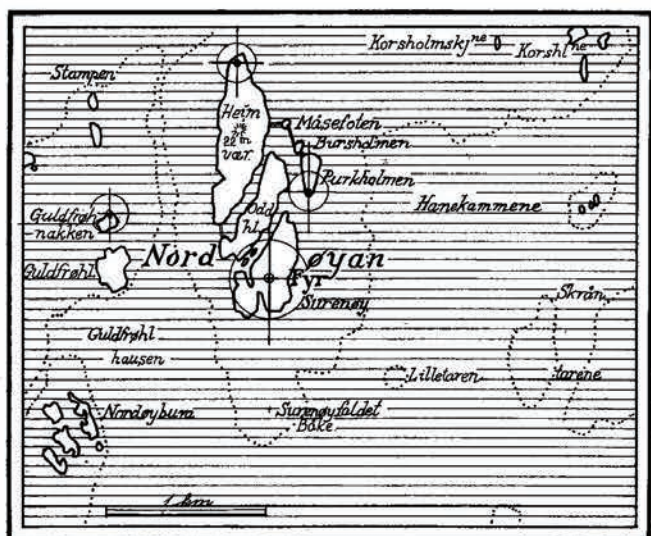

Over: Tegning etter kroki fra 1954, rev. 1981.

Under t.v.: Tegning etter sjøkart.

Under t.h.: Nordøyen fyrstasjon sett fra sydvest.

Foto Kystdirektoratet.

Arbeidet med fyranlegget var bortsatt på kontrakt. Det ble bygd en dobbeltbolig hvor fyrvokteren hadde tre værelser og kjøkken, to loftsværelser samt i kjeller bryggerhus, proviantrom og vannbeholdere. Assistenten hadde ett værelse mindre, men for øvrig som fyrvokteren.

Lyktehuset med et 2. ordens fyrapparat ble flyttet fra Villa og plassert ved den søndre gavlveggen. Fyret ble tent 15. oktober 1890.

Fyrvokter og assistent fikk begge i 1896 oppta lån fra jorddykningsfondet. På 1920-tallet var det oppdyrkede arealet på henholdsvis 130 og 100 ar, og i en beskrivelse av stasjonen fra den tiden står det: «Avkastning aar om andet 1 kofoder og nogle sauer.»

Ved naustet ca. 326 m fra fyret ble det bygd opptrekk og en landingskai med kran. Havnen er slik at båter kan ligge ute praktisk talt hele året. Men i en stormflo 21. januar 1901 ble en båt som var landsatt foran naustet knust, og en annen som lå i bøye slet seg og forliste. Naustet ble delvis ramponert.

Den vestlige del av Vikna var i 1960-årene blitt stadig mer avfolket. I 1964 var fyrstasjonens nærmeste bebyggelse Bondøy, ca. 8 km hard sjøvei, og der bodde bare en familie. Fyrbetjeningen og deres familier førte således en meget ensom tilværelse, og det var ikke lenger mulig å holde barna på skole hvis de skulle bo hjemme. Fyrstasjonen ble

derfor endret til stasjon uten familiebolig. Betjeningen måtte økes med en reservebetjent med 8 måneders årlig tjeneste. Samme år ble fyret elektrifisert med strøm fra egne diesellaggregater. Nordøyen fyr er en meget viktig værmeldingsstasjon med hele åtte meldinger i døgnet.

Den 21. oktober 1962 forliste hurtigruteskipet «St.Svithun» i farvannet vest for Nordøyen fyr. Det var en av kystens største tragedier, med tap av 44 menneskeliv. Meldingene gikk først ut på at forliset hadde funnet sted ved Grinna fyr, og letingen ble konsentrert om dette området. Det var jo også det mest sannsynlige, både fordi det lå i hurtigrutens vanlige led og fordi meldingene fra skipet gikk ut på at grunnstøtingen hadde funnet sted der. Vakthavende fyrbetjent på Nordøyen fyr hadde like over midnatt vært ute og tatt værobservasjoner. Han hadde da sett et fartøy bruke lyskaster inne på Folla. Da han kontaktet Rørvik radio, fikk han vite at de ennå ikke hadde funnet «St. Svit-hun». Klokken 01.40 banket det på kjøkkenruten. Utenfor stod to mann som fortalte at de var landet med en livbåt og at det var tyve personer til nede ved sjøen, blant dem to barn på henholdsvis 10 måneder og 2 år. Enda en livbåt kom inn med åtte personer, og en mann ble reddet fra en holme. I alt kom 31 mennesker seg i land og i hus på fyret, der de ble tatt hånd om på beste måte av fyrbetjeningen.

Anlegget sett fra nord. Foto 1981.

